Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Vastine

8.5.2025

VN/13/2025
VN/13/2025-TEM-43

Valtioneuvoston kirjelmä U 13/2025 vp eduskunnalle ns. Omnibus I -ehdotuksien sisältömuutoksista; TEM:n vastine valiokunnalle annetuista asiantuntijalausunnoista

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä kirjallista vastinetta valiokunnalle toimitetuista asiantuntijalausunnoista koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final).

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu vastineenaan seuraavaa.

Yritysvastuudirektiiviin ehdotetuista muutoksista

Ehdotetut rajaukset huolellisuusvelvoitteen rajaamisesta vain yrityksen suoriin liikekumppaneihin.

Keskeisenä erona voimassa olevaan yritysvastuudirektiiviin Omnibus I -ehdotus rajaa haitallisia vaikutuksia koskevan perusteellisen arvion lähtökohtaisesti vain yrityksen suoriin liikekumppaneihin. Muutamissa valiokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa tuotiin esiin, että rajaus pääsääntöisesti yrityksen suoraan liikekumppaniin ei ole kannatettavaa yritysvastuudirektiivin tarkoituksen kannalta ja ohjaus jatkossa huolehtimaan ympäristö- ja ihmisoikeuksista pääsääntöisesti vain arvoketjunsa ensimmäisellä portaalla ei ole tehokas keino niiden haitallisten vaikutusten estämiseen, joita esiintyy pidemmällä arvoketjussa.

Ehdotuksen mukaan perusteellinen arviointi olisi kuitenkin tehtävä, jos yrityksellä on uskottavia tietoja, jotka viittaavat siihen, että epäsuoran liikekumppanin toiminnassa on ilmennyt tai voi ilmetä haitallisia vaikutuksia. Yrityksen olisi suoritettava tällainen arviointi myös, jos liikesuhteen välillinen luonne liikekumppaniin johtuu keinotekoisesta järjestelystä, joka ei vastaa taloudellista todellisuutta ja viittaa säännösten kiertämiseen.

Riippumatta siitä, onko epäsuorista liikekumppaneista saatavilla uskottavia tietoja, yrityksen on pyydettävä suoralta liikekumppanilta sitoumukset siitä, että kyseinen liikekumppani varmistaa yrityksen käytännesääntöjen noudattamisen vahvistamalla vastaavat sitoumukset liikekumppaneiltaan.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Monet yritykset toteuttaisivat edelleen asianmukaista huolellisuutta 1. portaan ulkopuolella vapaaehtoisesti noudattamalla YK:n ja OECD:n vapaaehtoisia ohjeita. Ehdotuksella vähennetään yritysten hallinnollista taakkaa, mutta yrityksillä olisi jatkossakin velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia arvoketjuissaan, kun niillä on mahdollisiin haitallisiin ihmisoikeusvaikutuksiin kohdistuvaa tietoa.

Valtioneuvosto on todennut kannassaan, että neuvotteluissa olisi tarpeen vähentää sääntelyyn sisältyvää tulkinnanvaraa siitä, milloin vaikutusten tunnistamista koskeva velvoite ulottuu toimintaketjun 1. portaan ulkopuolelle, huomioiden riskiperusteisuus.

Tietopyyntöjen rajaaminen pääsääntöisesti VSME-standardin mukaisiin tietoihin alle 500-hengen pk-yrityksiltä

SAK totesi asiantuntijalausunnossaan, että tiedonsaannin rajoittaminen heikentää ihmisoikeuksia ja pk-yritysten asemaa tuotantoketjuissa.

Komission ehdotuksen mukaan arvoketjua kartoittaessa haitallisten vaikutusten tunnistamiseksi, direktiivin soveltamisalaan kuuluvien suurten yritysten olisi rajoitettava liikekumppaneiltaan, jotka ovat pk-yrityksiä (alle 500 työntekijää), pyytämänsä tiedot kestävyysraportointidirektiivin 29 a artiklassa tarkoitetuissa vapaaehtoisissa kestävyysraportointistandardeissa (VSME-standardi) määritettyihin tietoihin.

Poikkeuksina ovat tilanteet, jossa on viitteitä todennäköisistä haitallisista vaikutuksista tai jos standardi ei kata relevantteja haitallisia vaikutuksia, tai jos lisätietoja ei voida kohtuudella saada muulla tavoin. Ehdotuksen tietopyyntöjä koskevan rajauksen odotetaan rajoittavan vaikutuksia pk-yrityksiin vaikutusten tunnistamisvaiheessa eli vähentävän välillisiä kustannuksia vastuullisuusvaatimuksista toimintaketjun liikekumppaneille. Ehdotus vähentäisi erityisesti välillisiä kustannuksia pk- ja keskikokoisille yrityksille, jotka toimivat soveltamisalaan kuuluvien yritysten arvoketjuissa.

Huolellisuusvelvoitetta koskevien toimenpiteiden arviointien ja huolellisuusvelvoite-politiikan päivittämisen frekvenssin harventaminen

Ehdotuksessa toimenpiteiden seurantaa koskevaa velvoitetta muutettaisiin niin, että arvioinnit olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä merkittävän muutoksen tapahduttua, mutta vähintään joka 5. vuosi ja aina, kun on perusteltua syytä uskoa, että toimenpiteet eivät enää ole riittäviä tai tehokkaita tai että kyseisten haittavaikutusten ilmenemisestä voi aiheutua uusia riskejä. Voimassa olevan yritysvastuudirektiivin mukaan arvioinnit olisi tehtävä vuosittain.

SAK:n asiantuntijalausunnossa todettiin, että tämä heikentäisi ihmisoikeuksien saavuttamista globaalisti.

Ehdotettu muutos ei kuitenkaan poista sitä seikkaa, että arviointi on tehtävä uudestaan aina merkittävän muutoksen jälkeen ja aina jos on aiheellista uskoa, että käytetyt keinot eivät ole riittäviä tai ilmaantuu uusia riskejä. Valtioneuvosto arvioi, että nämä tilanteet ovat olennaisimpia sääntelyn vaikuttavuuden kannalta. Valtioneuvosto pitää muutosta asiallisena huomioiden sääntelyn hallinnollisen taakan keventämisen tavoitteen. Neuvotteluissa olisi kuitenkin tarpeen selventää vielä tulkintaa, milloin toimenpiteiden arviointeja tulee tehdä viiden vuoden arviointisyklin ulkopuolella.

Yhdenmukaistamisen tason ns. maksimiharmonisaatio enimmäistason muuttaminen

Ehdotetuilla muutoksilla laajennettaisiin yhdenmukaistamisen enimmäistasoa koskevia säännöksiä kattamaan laajemmin huolellisuusvelvoitteen ydinsäännöksiä. Enimmäisharmonisointia koskevat säännökset koskisivat velvoitteen soveltamista ryhmätasolla (art. 6), vaikutusten tunnistamista (art. 8), haitallisiin vaikutuksiin puuttumista (art. 10(1)-10(5) ja art. 11(1)-11(6)) ja ilmoitusmekanismia (art. 14). *Harmonisoinnin tasoa* koskevilla muutoksilla pyritään lisäämään tasapuolisia toimintaedellytyksiä EU:ssa varmistamalla, että yrityksiin kohdistuisi vähemmän ylisääntelyä ja että säännösten erot eri jäsenvaltioissa vähenisivät.

Finnwatch pitää asiantuntijalausunnossaan maksimiharmonisaation laajentamista yrityksille hallinnollista taakkaa lisäävänä toimena.

Valtioneuvoston näkemys on, että yhdenmukainen unionin tasoinen vastuullisuussääntely edistää yritysten tasavertaista kilpailua ja Suomen kaltaisen pienen maan yritysten asemaa sisämarkkinoilla. Valtioneuvosto puoltaa yhdenmukaistamisen tason laajentamista keinona, jolla jatkossakin varmistetaan sisämarkkinoilla toimivien yritysten kannalta oikeusvarma toimintaympäristö ja tasavertaiset kilpailuolosuhteet.

Sidosryhmän määritelmän yksinkertaistaminen ja sidosryhmien kuulemisvelvoitteen rajaaminen

Ehdotuksessa muutettaisiin sidosryhmän määritelmää rajoittamalla se työntekijöihin, heidän edustajiinsa sekä henkilöihin ja yhteisöihin, joiden oikeuksiin tai etuihin yrityksen, sen tytäryhtiöiden ja sen liikekumppanien tuotteet, palvelut ja toiminta vaikuttavat tai voivat vaikuttaa suoraan. Lisäksi tehtäisiin muutos, jonka mukaan yritysten on otettava yhteyttä olennaisiin sidosryhmiin ainoastaan asianmukaisen huolellisuuden prosessin kussakin tietyssä vaiheessa. Edelleen poistettaisiin velvoite kuulla sidosryhmiä, kun päätetään keskeyttää liikesuhde ja kun kehitetään laadullisia ja määrällisiä indikaattoreita huolellisuusvelvoitteen toimenpiteiden seurannan tehokkuutta varten.

Muutamissa asiantuntijalausunnoissa todettiin, että näillä rajauksilla on negatiivisia ihmisoikeusvaikutuksia ja heikentävä vaikutus vaikutusten kohteena olevien henkilöiden tai ryhmien (uhrien) asemaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi, että ehdotetut muutokset eivät estäisi jatkossakaan esimerkiksi sellaisten kansalaisjärjestöjen kuulemista, joilla voi olla arvokasta tietoa haitallisista ympäristö- tai ihmisoikeusvaikutuksista.

Sidosryhmien vaikuttamismahdollisuuksia koskevat ehdotukset liittyvät ennen kaikkea sääntelyn vähentämiseen ja muutokset yksinkertaistaisivat ja suoraviivaistaisivat prosessia yrityksen kannalta. Jossain tilanteissa tiettyjen järjestöjen rajaaminen pois sidosryhmien määrittelystä voisi myös hankaloittaa yritysten tietojen keräämistä ja direktiivin tavoitteiden toteutumista. Voidaan arvioida, että ehdotus käytännössä vähentäisi velvoitteita kuulla sidosryhmiä, mutta toisaalta lisäisi sidosryhmiltä saatavien tietojen ja siten sääntelyn mukaisen ilmoitusmekanismin merkitystä arvioitaessa, milloin toimenpiteitä on kohdistettava 1. portaan ulkopuolelle.

Ilmastosuunnitelman yhdenmukaistaminen kestävyysraportointidirektiivin kanssa

Ehdotuksessa velvoite toimeenpanna ilmastosuunnitelma on poistettu, mutta suunnitelma tulee edelleen laatia. Kestävyysraportointidirektiiviä vastaavasti ilmastosuunnitelmaan olisi sisällytettävä täytäntöönpanotoimet, mikä yhtenäistää direktiivien sisältöä tältä osin. Ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevilla muutoksilla selkeytetään ja yhdenmukaistetaan lainsäädäntöä raportoitavan sisällön suhteen.

Finnwatch toteaa asiantuntijalausunnossaan muutoksen johtavan byrokratiaan ilman konkreettisia ilmastohyötyjä tai tarpeellisia muutoksia yritysten liiketoimintamalleissa ja -strategioissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi, että monet suomalaiset yritykset ovat jo laatineet ilmastosuunnitelman ja ne toimeenpanevat niitä, joten tältä osin sääntelyn muutosehdotuksen vaikutukset voivat jäädä vähäisemmäksi Suomessa.

EU:n laajuisen nimenomaisen vahingonkorvausvastuun sääntelyn poistaminen

Ehdotuksessa yritysvastuudirektiivistä poistettaisiin EU:n laajuinen nimenomainen vahingonkorvausvastuun sääntely. Sen sijaan sovellettaisiin kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä. Ehdotuksessa poistettaisiin siviilioikeudellista vastuuta koskevasta artiklasta säännös järjestön tai ammattiliiton valtuuttamisesta vahingonkorvauskanteen nostamiseen ja säännös, jonka mukaan vahingonkorvauskanteeseen ja siviiliprosessiin sovellettavan kolmannen valtion lain sijaan on sovellettava pakottavasti jäsenvaltion kansallisia, direktiivin kyseisen artiklan täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Ehdotetulla EU:n laajuisen siviilioikeudellista vastuuta koskevan järjestelmän poistamisella jätettäisiin yritykset jäsenvaltioissa sovellettavien vahingonkorvausvastuujärjestelmien piiriin. Tämä vähentäisi sellaisten kansallisten lainkäyttöalueiden yritysten riskejä, joilla on sovellettavien ehtojen osalta rajoittavampia vastuujärjestelmiä kuin yritysvastuudirektiivi edellyttää.

SAK ja Finnwatch toteavat asiantuntijalausunnoissaan siviilioikeudellisen vastuun poistamisen direktiivistä heikentävän uhrien asemaa ja mahdollisuutta saada oikeutta.

Suomessa vahingonkorvausoikeudellisen vastuun sääntely vastaa pääpiirteittäin voimassa olevaa direktiiviä, joten muutoksilla ei olisi olennaisia vaikutuksia Suomessa direktiivin nojalla käsiteltäviin vahingonkorvauskanteisiin. Valtioneuvosto katsoo, että siviilioikeudellista vastuuta koskevien säännösten osalta Suomi on saavuttanut yritysvastuudirektiiviä koskevat keskeiset neuvottelutavoitteensa ja kokonaisarvioinnin perusteella hyväksynyt direktiivin. Valtioneuvosto toteaa, että yritysten siviilioikeudellista vastuuta tulisi tarkastella osana neuvottelukokonaisuutta ja ehdotetulla sääntelyllä tulisi turvata vahingonkorvausasian asianosaisille riittävät oikeussuojakeinot.

Asiantuntijalausunnossaan Finnwatch toteaa, että valtioneuvoston kanta on ristiriidassa aiempien Orpon hallituksen yritysvastuudirektiivi-kantojen kanssa.

Valtioneuvosto on kannattanut ja kannattaa edelleen yritysvastuun EU-tasoista sääntelyä. Ehdotus ei poista yritysvastuudirektiiviä. Omnibus I -ehdotus on osa sääntelyn yksinkertaistamisen tähtääviä lainsäädäntöehdotuksia, jossa hallinnollisen taakan keventämiseksi muutetaan eräitä yritysvastuudirektiivin säännöksiä. Valtioneuvosto tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. (E 23/2025 vp).

Komissiolla on aloiteoikeus EU-säädösehdotusten antamiseen. Kyseessä on uusi komission säädösehdotus, josta valtioneuvoston on perustuslain 96 §:n mukaisesti viipymättä toimitettava tieto eduskunnalle ja ilmoitettava valtioneuvoston kanta asiassa.

Kestävyysraportointidirektiiviin (CSRD) ehdotetuista muutoksista

STTK toteaa asiantuntijalausunnossaan soveltamisalaan ehdotettujen muutosten, joilla kestävyysraportoinnin piiriin kuuluvien yritysten lukumäärää vähennettäisiin 80 prosentilla, olevan erittäin suuria vaikutuksiltaan ja heikentävän merkittävästi yritysten pyrkimyksiä vastuullisemman liiketoimintamallien rakentamiseen. SAK toteaa asiantuntijalausunnossaan kriittisen näkemyksensä komission ehdotuksesta tuoda helpotuksia eurooppalaisiin vastuullisuusstandardeihin (ESRS).

Erityisesti kestävyysraportointidirektiiviä koskevat muutokset ja sen soveltamisrajaus ovat hyvin merkittäviä sääntelytaakan keventämisen kannalta. Komissio on arvioinut, että CSRD:iin ja ESRS:iin ehdotettujen muutosten vuotuiset kokonaiskustannussäästöt olisivat noin 4,4 miljardia euroa. Tähän sisältyvät myös vuotuiset kustannussäästöt taksonomiatietojen ilmoittamista koskevista vapautuksista, jotka seuraavat CSRD:n soveltamisalan supistumisesta (0,8 miljardia euroa). Toistuvien vuosittaissäästöjen lisäksi muutosehdotukseen liittyy kertaluonteisia kustannussäästöjä, jotka syntyisivät soveltamisalan ulkopuolelle siirtyvien yritysten välttäessä raportointi- ja varmentamismenettelyiden perustamiselta, yhtäältä noin 1,6 miljardia euroa CSRD/ESRS-velvoitteista ja toisaalta 0,9 miljardia euroa taksonomia-velvoitteita.

Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti komission ehdotusta kestävyysraportointistandardien yksinkertaistamisesta ja selventämisestä siten, että kestävyysvaikutusten tunnistamisen kannalta olennainen sisältö säilyy, samoin kuin sitä, että toimialakohtaisten standardien laatimisesta luovutaan. Valtioneuvosto painottaa komission ohjeistusten merkitystä sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta ja soveltamisalan ulkopuolelle jäävien yritysten vapaaehtoiseen raportointiin kannustamisessa.

Laati:

Erityisasiantuntija Laura Pätsi